

INTRODUCCIÓ

“En l'època de l'ascensió al tron de Cal·lígula, en una casa romana, lluny de les altes esferes de la política, una mare va perdre el seu fill. Metili era un jove de quasi vint-i-cinc anys, excepcionalment prometedor. Havia estat molt proper a la seva mare, Màrcia, i la seva mort la va inundar de pena. Es va posar el dol i va renunciar a tota vida social. Els seus amics compadien la seva sort i desitjaven que retrobés una mica de serenor. Però va passar un any i després un segon i un tercer, i Màrcia es mantenia inconsolable. Al cap de tres anys, estava tan desesperada com el dia de l'enterrament del fill. Sèneca li va enviar una carta en què li expressava una gran aflicció, però afegia amb sol·licitud: «El que ens hem de preguntar és si la pena ha de ser profunda o si ha de ser permanent.»¹

Aquesta és la idea principal d'aquest llibre: aconseguir sentir el fill sense el dolor del començament. Sé, perquè ho he viscut, que el dolor per la mort d'un fill és la pena més profunda, el dolor més pregon que puc concebre que existeixi, ara i la resta de la meva vida. Per això explico que fer perdurar el dolor per sempre no vol dir estimar més el fill. El dolor permanent —per sempre— és improductiu, no permet la vida pròpia ni

1. BOTTON, Alain de. *Les consolacions de la filosofia*. Ed. La Magrana, Barcelona, 2001, pàg. 86

la del nostre voltant, és aïllant, arrasador. El dolor dels primers temps és immens, desconsola, fa plorar, fa buscar, fa preguntar-se coses. Però amb esforç i amb temps la pena anirà deixant lloc a la serenor. El patiment profund és un dolor reflexiu que de mica en mica ens mostrarà un camí diferent cap a un lloc ple d'una estimació profunda pel fill a qui ja no veurem més. Des de la dura experiència de la pèrdua d'un fill, el missatge és que podem tornar a VIURE, podem continuar VIVINT. Calen esforços i voluntat per elaborar un dol com aquest. És una tasca dura, però necessària si volem sentir serenitat quan parlem del fill, i ser conscients que la nostra vida a partir de la seva pèrdua s'ha dividit en un *abans de...* quan hi érem tots i en un *després de...* sense ell.

Amb tot, es pot llegir l'apartat del llibre que més interressi. La primera part: "El dolor" és l'àmbit testimonial, conté reflexions i preguntes. A la segona part hi ha quatre subapartats: "Viure cada dia", "El camí del dol", "Reflexions" i "Les eines". "A manera de conclusió" és la recapitulació del llibre.

La teva cadira és buida està escrit des de la distància d'uns anys després del dol, però també des de l'inici, des del dolor, amb fragments de les cartes al meu fill, explicitades amb la data corresponent, i amb lletra més petita i font diferent. També he remarcat en cursiva els *abans de...* i *després de...*, ja que la nostra vida ha canviat i la majoria de pares ho explicitem així quan parlem del fill que falta.

Com a mare, no com a professional en el terreny del dol, espero arribar a transmetre tot allò que els pares necessitem compartir: parlar del que té a veure amb el fill. Quan aprenguem que podem continuar estimant-lo, el sentirem amb nosaltres sense dolor. Això és perquè l'estimació no té temps ni espai.

I

EL DOLOR

ELS FETS

Era la Setmana Santa del 2001. Cada any passàvem aquests dies a Llafranc (Costa Brava). En general, coincidíem tots quatre; altres vegades, no. Aquest cop vam sortir de Barcelona el meu marit, el meu fill gran, el Marià, i jo. El Marià llavors tenia vint-i-set anys i l'Oriol, gairebé vint-i-quatre. Li faltaven dues matèries per acabar la carrera d'econòmiques. Havia d'estudiar, però a última hora va canviar de plans i va arribar a Llafranc la nit del 13, cap al tard. L'endemà al matí, 14 d'abril, el vent bufava molt fort i la mar estava enfurismada. Vaig veure una imatge familiar: l'Oriol amb la tovallola a l'esquena, i a les mans un got de llet amb cacau. Va agafar el mòbil i les claus de casa. Vaig comentar-li l'estat de la mar i el soroll inquietant del vent. Ell em va dir que no anava a la platja, que anava a fer surf amb un dels amics de sempre. El Marc l'esperava amb el cotxe. Vaig rondinar, perquè ja era hora de dinar. Ell va contestar: "Mare, m'està esperant!" I va dir: "Fins ara", com tantes vegades!

Cap a les quatre de la tarda, el meu marit em demanà que baixés del pis de dalt; hi havia uns senyors que volien parlar amb nosaltres. Eren dos mossos d'esquadra joves amb un semblant seriós. Vaig voler pensar en algun petit accident o incident. Vaig tornar a buscar la mirada del meu altre fill i la del meu marit. Recordo la meva primera reacció: "No l'Oriol, no!" Esclatàrem en plors i sentírem tot el dolor del món.

El meu marit no entenia com el nostre fill podia haver mort al mar, ofegat. Mirava al cel. El meu fill Marià estava assegut, consternat, trencat. Aquells mossos ens havien vingut a dir que el meu fill Oriol havia MORT. Vaig demanar de veure'l, però em van dir que no podia veure el seu cos, perquè no, perquè la jutge havia d'ordenar l'aixecament del cadàver per, posteriorment, fer-li l'autòpsia. (Més endavant em vaig sentir molt malament per no haver-lo vist en aquells moments, per no haver-hi insistit més. Ara sé que es pot demanar veure el cos del fill, i fins i tot exigir-ho. Veure'l o no depèn dels pares, de si sentim necessitat de fer-li l'última abraçada, l'últim petó. Fer-ho pot ajudar a elaborar el dol. Però s'ha de respectar si un pare o una mare o tots dos, no volen fer-ho.)

Vam passar una estona sols. Moments de plors, de silenci, de dolor reflectit en les nostres cares, de coses que diguérem. Les trucades que vam haver de fer. Les abraçades de familiars i amics. La meva ment només pensava en el fill mort. Era un dolor físic i psíquic. El meu plor clamava al cel, a l'Univers, i el dolor físic arribava a tots els racons del meu cos. Sentia que tot el meu món s'havia ensorrat. Em sentia morta. Volia anar-me'n amb ell.

M'abraçaven altres braços, ploràvem. Instants després, jo observava el meu fill gran i veia el meu marit, a fora, al pati, amb la mirada cap al cel, callat, sense expressió als ulls.

Tots tres passàvem pel pitjor dels terratrèmols emocionals. El nostre món ja no seria el mateix. Era un dolor ple d'impotència per no haver pogut fer res per la vida del meu fill. Era pensar-lo amb desesperació. Era com si el temps s'hagués aturat. Era voler retrocedir uns moments abans de la seva mort per salvar-lo

d'aquell accident terrible. Aquella notícia no podia ser certa: s'equivocaven i a l'endemà jo obriria els ulls i tot hauria estat un somni.

Em sentia confusa. No podia pensar per mi mateixa. Em sentia petita, com si algú m'hagués d'agafar de la mà per dir-me què havia de fer. Pensava que era l'única mare desesperada del món. Era massa dolor, massa desconsol. Res no tenia sentit. Em semblava que tot era lent i les hores i els minuts, intensos. No sabia de l'abast del dolor que encara estava per venir. No entenia el perquè de la mort del fill. No entenia per què ens havia tocat a nosaltres.

A la primera nit va arribar la meva mare, el meu germà, la seva esposa i la meva germana. Molts anys enrere havíem sofert dues pèrdues prematures: la mort del meu pare, als quaranta-set anys, a causa d'una nefritis aguda; i sis anys més tard, després d'una greu malaltia psiquiàtrica, el meu germà, de vint-i-tres anys, es va llevar la vida. Van ser unes morts que ens van colpir molt. Les consideràvem injustes. Tots pensàvem que la vida ja ens havia castigat prou. Més de trenta anys després vaig passar per la prova més dura de la meva existència.

El 14 d'abril la mort havia trucat a la nostra porta per endur-se la vida del meu fill, a una edat que tampoc tocava. La meva família entenia aquell dolor immens que vivíem, i no calien gaires paraules per manifestar el que sentien. Actuaven amb el gest, amb la mirada, amb el contacte. Vaig sentir el seu escalf de manera especial.

Vam estar dos dies esperant el cos del fill. Els amics s'organitzaven com podien perquè mengéssim, perquè no estiguéssim sols. La família venia durant el dia. Ens feien companyia. Distreien el nostre dolor. Vaig pensar que era bo que hi fossin. Altres familiars i amics molt propers ens ajudaven en les gestions burocràtiques que

calia fer. Jo només vaig decidir el text que volia per al recordatori del meu fill. Era un text que a mi m'agradava. Feia temps que el tenia.

“No ploreu davant les meves restes.
Ja no sóc aquí — tampoc estic dormint.
Ara sóc un miler de vents que bufen.
Sóc la lluïssor d'un diamant en la neu.
Sóc la llum del sol que us escalfa.
Sóc la dolça pluja de tardor que us acarona.
Sóc l'empenta que fa volar els ocells.
Quan us desperteu en la calma del matí,
seré l'impuls que us donarà força per caminar.
Sóc l'estrella que lluu, a les nits.
No ploreu ni us lamenteu davant el meu cos.
Ja no sóc aquí. No he mort.
Em trobareu en les petites coses.”¹

Tornàrem a Barcelona darrere del cotxe que duia el cos del fill, l'acompanyàvem al tanatori de Collserola. Allà el vaig poder veure per primera vegada *després de...* Vam passar-hi la resta del dia. Al vespre, quan vam arribar a casa, a Barcelona, vaig veure el ram de flors que, feia uns dies, els fills m'havien regalat pel meu aniversari. Vaig voler entrar a la seva habitació i vaig veure les seves coses. L'impacte va ser esquinçador, immens. Era un espai que evocava moltes vivències seves i meves. Era un espai que mai més no tindria el mateix sentit.

L'endemà, el dia 17 al migdia, seria l'últim dia que veuria el cos del fill, dins el taüt.

1. FRYE'S, Mary. *No ploreu davant les meves restes*.